

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

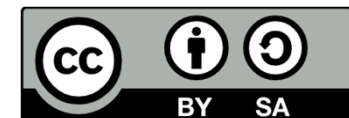

Ερμηνεία Αποκαλυπτικών κειμένων της Καινής Διαθήκης

Ενότητα 6: Μκ 13: «η μικρή αποκάλυψη»

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Μκ 13: «η μικρή αποκάλυψη»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Εισαγωγή

- ▶ Μκ 13: Αντικείμενο συζήτησης στην έρευνα – εξαιτίας του περιεχομένου του και της σημαντικής θέσης του στο Μκ.
- ▶ «Μικρή αποκάλυψη» .
- ▶ «Εσχατολογικός λόγος».
- ▶ «Λόγος στο Όρος των Ελαιών».
- ▶ Ερωτήματα:
 - Ποια η σχέση του με την αποκλυπτική;
 - Ένα κείμενο που ανάγεται στον ιστορικό Ιησού;
 - Ποια η σημασία του Μκ 13 για την αρχαία Εκκλησία;

Αποκαλυπτική και Καινή Διαθήκη

- ▶ Βασικά θεολογικά χαρακτηριστικά των αποκαλυπτικών κειμένων (J. Dunn):
 - Δύο εποχές.
 - Απαισιοδοξία κι ελπίδα.
 - Εσχατολογική κλιμάκωση.
 - Η εγγύτητα του τέλους.
 - Υπερκόσμιες διαστάσεις.
 - Θεία κυριότητα.
- ▶ Στα κείμενα της Καινής Διαθήκης αποκαλυπτικά στοιχεία (μοτίβα και θεολογικά θέματα) – καθαυτό αποκάλυψη το βιβλίο της Αποκάλυψης.

Ο Ιησούς: ένας αποκαλυπτικός προφήτης; (I)

- ▶ τ. 19^{ου} αι. : ο Ιησούς ένας φωτισμένος δάσκαλος.
 - Wilhelm Hermann – Adolf von Harnack: το κήρυγμα για τη Βασιλεία του Θεού: αφορούσε τις καρδιές των ανθρώπων.
 - Albrecht Ritschl – το κήρυγμα του Ιησού αφορούσε μία ιδανική κοινωνία επί της γης.

Ο Ιησούς: ένας αποκαλυπτικός προφήτης; (II)

- ▶ Johannes Weiss – ο Ιησούς ένας αποκαλυπτικός προφήτης.
- ▶ Albert Schweitzer – οι προηγούμενοι ερευνητές προέβαλαν στον Ιησού τις δικές τους αντιλήψεις και ιδέες – ο Ιησούς ένας αποκαλυπτικός προφήτης που πέθανε προσπαθώντας να φέρει τη Βασιλεία.

Ο Ιησούς: ένας αποκαλυπτικός προφήτης; (III)

- ▶ Στη μεταπολεμική περίοδο κριτική της θέσης των Weiss και Schweitzer .
- ▶ Δεκαετία του 1980 - έμφαση της ιουδαϊκότητας του Ιησού - ο Ιησούς ένας σοφός διδάσκαλος χωρίς αποκαλυπτικά χαρακτηριστικά.
- ▶ Σήμερα: δύο διαφορετικές τάσεις στην έρευνα:
 - Ιησούς ο αποκαλυπτικός προφήτης.
 - Ιησούς ο Ιουδαίος ραββίνος.

Ο Ιησούς: ένας αποκαλυπτικός προφήτης; (IV)

- ▶ Το κήρυγμα του Ιησού έχει αποκαλυπτικό περιεχόμενο – διατυπώνεται όμως στη μορφή της προφητείας .

Προφητεία και αποκαλυπτική

Προφητεία	Αποκαλυπτική
Εγκόσμια εσχατολογία.	Υπερβατική εσχατολογία.
Ανοικτή προσδοκία για τα έσχατα.	Ντετερμινισμός.
Επώνυμοι προφήτες και ψευδώνυμοι μαθητές τους.	Ψευδωνυμία - προσωπικότητες της αρχέγονης ιστορίας της ανθρωπότητας και της αρχαίας ιστορίας του Ισραήλ.

Παρόν και έσχατα στο κήρυγμα του Ιησού

- ▶ «Ο Ιησούς είναι ο μόνος γνωστός σε μας Ιουδαίος που όχι μόνο κηρύττει ότι βρισκόμαστε κοντά στα έσχατα, αλλά κι ότι η νέα εποχή της σωτηρίας έχει ήδη αρχίσει».
 - Λόγια εκπλήρωσης.
 - Λόγια για τον πόλεμο μεταξύ των δυνάμεων του παλαιού και του νέου κόσμου.
 - Λόγια που τονίζουν την αρχή του νέου κόσμου.

Αποκαλυπτικά στοιχεία στο κήρυγμα του Ιησού

- ▶ Υιοθέτηση της γλώσσας των δύο εποχών (Μκ 3, 29) – Βασιλεία του Θεού.
- ▶ Το αντιθετικό ζεύγος φως – σκοτάδι. Ο παρών αιών αντιμάχεται τον Ιησού (Μκ 1, 23–27).
- ▶ Διδασκαλία για τις δοκιμασίες κατά τα έσχατα (Μκ 13) –κοσμικές καταστροφές – ανάσταση.
- ▶ Η διδασκαλία για την κυριότητα του Θεού επί του κόσμου και της ιστορίας.

Μκ 13: ένα αποκαλυπτικό κείμενο;

- ▶ Οι ιουδαϊκές αποκαλύψεις από ένα ουράνιο ον σε έναν άνθρωπο.
- ▶ Ο Ιησούς στο Μκ 13 – ένας δάσκαλος και προφήτης.
- ▶ Το κείμενο περιέχει αποκαλυπτικά στοιχεία (ιδέες, σύμβολα, εσχατολογία διδασκαλία) που αφορούν στον ουράνιο κόσμο και στο μέλλον.

Η συζήτηση για το φιλολογικό είδος του Μκ 13 (I)

- ▶ Ιουδαϊκός αποχαιρετιστήριος λόγος (Grundmann, Klostermann).
 - Καμιά επισκόπηση του παρελθόντος.
 - Όχι το ίδιο πλαίσιο (ο πατριάρχης που πριν πεθάνει δίνει οδηγίες στους διαδόχους του – ο Ιησούς απαντά σε ερώτημα).
 - Δεν έχει την ίδια θεματική (στο Μκ 13 το θέμα είναι ο ερχομός του Υιού του Ανθρώπου).

Η συζήτηση για το φιλολογικό είδος του Μκ 13 (II)

- ▶ Ένας ελληνορωμαϊκός «περιπατητικός διάλογος» (Aune);
 - Το Μκ 13 όχι διάλογος αλλά λόγος ως απάντηση σε ερώτημα.
 - Έχει παραινετικό κι όχι διδακτικό χαρακτήρα.
 - Εσχατολογικό περιεχόμενο.
 - Απουσιάζει το σκηνικό των περιπατητικών διαλόγων (βλ. στ. 3: ο Ιησούς κάθεται κι αρχίζει να μιλά).

Η συζήτηση για το φιλολογικό είδος του Μκ 13(III)

- ▶ Μία χριστιανική αποκάλυψη;
 - Στοιχεία που απαντούν σε ιουδαϊκά αποκαλυπτικά κείμενα : απομάκρυνση από την οικογένεια (στ. 12), θλίψεις και διωγμοί (στ. 13), προσδοκία για την κρίση (στ. 19), τα ουράνια σώματα (στ. 23–24), οι άγγελοι κι οι εκλεκτοί (στ. 27), η έλευση του Υιού του Ανθρώπου (στ. 26. 29).

Η συζήτηση για το φιλολογικό είδος του Μκ 13(IV)

- Στοιχεία που δεν είναι αποκαλυπτικά: ο Ιησούς ως ραββίνος που απαντά στα ερωτήματα των μαθητών, απουσία του ουράνιου διαμεσολαβητή, καμιά επισκόπηση της ανθρώπινης ιστορίας ή εκείνης του Ισραήλ, καμιά αναφορά σε μάχες κοσμικών διαστάσεων, καμιά περιγραφή του μεσιανικού βασιλείου.
- ▶ Το Μκ 13: ένας εσχατολογικός λόγος – με αποκαλυπτικά στοιχεία – συνδυάζει διάφορα μικρότερα φιλολογικά είδη.

Τα επιμέρους φιλολογικά είδη / η δομή του Μκ 13

- ▶ 13, 1–2: χρεία (ένα λόγιο του Ιησού μέσα σε ένα σύντομο αφηγηματικό πλαίσιο).
- ▶ 13, 3–37: ένας σχολαστικός διάλογος (βλ. A. Y. Collins: “esoteric instruction of a prophetic and apocalyptic nature”).
 - 13. 3–4 : εισαγωγή στο λόγο –το ερώτημα των δύο μαθητών –διάλογος.
 - 13, 5–37 : ο λόγος του Ιησού – μονόλογος.

Οι πηγές του Μκ 13

- ▶ Μία ενιαία γραπτή πηγή (R. Pesch, E. Brandenburg, G. Theissen).
- ▶ Συνδυασμός περισσότερων προφορικών και γραπτών πηγών (R. Beasley-Murray).
- ▶ Ο Μάρκος αξιοποίησε κάποια ανεξάρτητα λόγια του Ιησού τα οποία τα συνδύασε με παλαιοδιαθηκικά χωρία κι άλλες πηγές (W. Kelber).

Μκ 13, 14: «ο αναγνώστης ας καταλάβει»

- ▶ Υπήρχε στην αρχική πηγή του Μκ 13 - απόδειξη της προϋπαρξής μιας ενιαίας πηγής (το βιβλίο του Δανιήλ; Ένα χριστιανικό αποκαλυπτικό κείμενο γύρω στα 70 μ.Χ.;).
- ▶ Προτροπή στον αναγνώστη του ευαγγελίου - ένα λογοτεχνικό μέσο που απαντά σε αποκαλυπτικά κείμενα. Όμως τα κείμενα αναγιγνώσκονταν στην αρχαία Εκκλησία.
- ▶ Προτροπή σε αυτόν που αναγιγνώσκει δημόσια στην σύναξη το κείμενο.

Μκ 13 και Α' Θεσ 4, 13-18

- ▶ Α' Θεσ 4, 15: «λόγος κυρίου» – το Μκ 13;
 - Παράλληλα με το Μκ 13:
 - «άρπαγησόμεθα» (Α' Θεσ 4, 17) – «έπισυνάξει τούς έκλεκτούς» (Μκ 13, 27).
 - «έν νεφέλαις» (Α' Θεσ 4, 17) – Μκ 13, 26.
- ▶ Αποκρυστάλλωση στο κείμενο διαφορετικών εκδοχών μίας κοινής παράδοσης για την παρουσία (οικειοποίηση του κειμένου, προσαρμογή σε νέες συνθήκες, καταγραφή εκ νέου).

Μκ 13, 1–2: η καταστροφή του Ναού *vaticinium ex eventu*;

- ▶ Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν πραγματικά ο Ιησούς προφήτευσε την καταστροφή του Ναού – άμεσα συνδεδεμένο με την χρονολόγηση του Μκ.
- ▶ Στο Μκ κι άλλες προρρήσεις : 12, 1–12 (η παραβολή του αμπελώνος), 14, 9 (η πράξη της γυναίκας με το μύρο), 14, 17–21 (η προδοσία), 14, 26–31 (η άρνηση των μαθητών), 14, 27–28 (ο θάνατος κι η ανάστασή του).
- ▶ Προρρήσεις για την καταστροφή του Ναού κι από άλλους την ίδια περίοδο.

Μκ 13, 3-13: οι διωγμοί κι οι θλίψεις

- ▶ Στ. 3-4: το ερώτημα των μαθητών.
- ▶ Στ. 4-8: προειδοποίηση για τους ψευδομεσσίες.
- ▶ Στ. 9-13: πρόρρηση για θλίψεις και διωγμούς.
- ▶ Πριν την έλευση της νέας εποχής θα υπάρξει μία περίοδος θρησκευτικής αποστασίας, ηθικής παρακμής και κοινωνικής αποδόμησης.
- ▶ Άλλα αποκαλυπτικά στοιχεία: πόλεμοι, σεισμοί, λιμοί, ωδίνες, οι διωγμοί των δικαίων.

Μκ 13, 14–23: η μεγάλη δοκιμασία

- ▶ Στ. 14–20: το βδέλυγμα της ερημώσεως.
- ▶ Στ. 21–23: ψευδοπροφήτες και ψευδομεσσίες.
- ▶ Η περικοπή φαίνεται σε πολλά σημεία να αντικατοπτρίζει τα ιστορικά γεγονότα στην περίοδο 68–70 μ.Χ. – πιθανή εδώ η συντακτική παρέμβαση του συγγραφέα.
- ▶ Ταυτόχρονα έντονη η σύνδεση το Δαν 11, 31 και 12, 11 (Αντίοχος Δ' Επιφανής, βεβήλωση του Ναού).

Μκ 13, 24–27: ο ερχομός του Υιού του Ανθρώπου

- ▶ Στ. 24–25: φυσικά φαινόμενα μετά τη δοκιμασία.
 - ▶ Στ. 26: η εμφάνιση του Υιού του Ανθρώπου.
 - ▶ Στ. 27: η σύναξη των εκλεκτών.
-
- ▶ Περικοπή με έντονα αποκαλυπτικά στοιχεία κι επιρροές από την προφητική παράδοση για την ημέρα Κυρίου.

Μκ 13, 28–32: το παράδειγμα της συκιάς

- ▶ Στ. 30: ένα *cruce interpretum*.
- ▶ Στο πλαίσιο της γενικότερης εσχατολογικής διδασκαλίας του Ιησού.
- ▶ Σε συμφωνία με την εσχατολογική διδασκαλία του Μκ.
- ▶ Επίδραση στις εσχατολογικές προσδοκίες του αρχέγονου Χριστιανισμού.

Μκ 13, 33–37: ανάγκη για εγρήγορση

- ▶ Ένας παραινετικός λόγος σε συνδυασμό με μία παραβολή για την εγρήγορση .
- ▶ Η απάντηση στο αρχικό ερώτημα των μαθητών.

Συμπεράσματα

- ▶ Το Μκ 13 – κεντρική θέση στο κατά Μάρκον (από αφηγηματική και θεολογική άποψη).
- ▶ Συνδυασμός πηγών προφορικών και γραπτών που αποδίδονται στον ιστορικό Ιησού – θεολογική επεξεργασία από τον Μκ με την αξιοποίηση προφητικών κειμένων της ΠΔ και άλλων ιουδαϊκών πηγών.
- ▶ Αποκαλυπτικό περιεχόμενο.
- ▶ Να στηρίζει την κοινότητα – να ερμηνεύσει το ιστορικό της παρόν – να καλέσει σε εγρήγορση.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Ερμηνεία Αποκαλυπτικών κειμένων της Καινής Διαθήκης. Μκ 13: «η μικρή αποκάλυψη»». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS281/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.